

Adgang til Årgange

– Et metodehæfte fra A til Å

CD inkluderet i dette hæfte

UNG I DANMARK

Udgivet af: UNGi**12**, Århus

Kolofon

Adgang til Årgange – Et metodehæfte fra A til Å

Forord: Rådmand for Børn og Unge, Jacob Bundsgaard Johansen

Skribenter: Anja Madsen Kvols, Peter Lilleheden, Marlene Lind, Jakob Bruun Andersen, Niels Rønde, Anne-Lene Sand, Jette Dahl

Grafisk design & layout: Nikolaj Søjmark, www.evolvere.dk

Fotos: Pernille Holm Andersen, Marlene Lind

Billedredigering: Pernille Holm Andersen, www.madebygirls.dk

Tekstredigering: Anja Madsen Kvols

Filmredigering: Casper Husted

Udgivet med støtte fra: SL's og BUPL's Udviklings- og Forskningsfond, Pædagogisk Afdeling i Børn og Unge, Århus Kommune

Tryk: Johnsen Graphic Solutions

Udgave: 1. udgave, 1. oplag, Århus december 2010

Oplag: 500 stk.

ISBN 978-87-993105-1-7

Hæfte inkl. CD kan købes hos UNGi12, Århus

Mobil: 2920 8008

Mail: ungi12@mbu.aarhus.dk

Pris: 199,-

Dette ikon indikerer at der findes materiale på den vedlagte CD.

Forord

VEJEN TIL ET GODT LIV

'Hvad ska' vi med al den snak om uddannelse?' blev jeg spurgt af en af de ældste elever, da jeg for nylig besøgte en folkeskole i Århus. Han havde hørt målsætningen om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, og følte sig nu lidt trykket af ambitionerne.

Mit svar var, at ingen ville tvinge ham til noget. Men jeg kunne også forsikre ham om, at vi i dagtilbud, skoler og ikke mindst fritidstilbud vil gøre alt, vi kan for at gøre ham og hans kammerater i stand til at træffe det rigtige valg: At få en uddannelse.

Det gør vi hver dag: Vi gør det, når pædagogen i Mariehønen hiver sprogkufferten frem, vi gør det, når 5.c tager på ekskursion til Egå Engsø og vi gør det, når vi målrettet arbejder for at skabe en sikker bro mellem unges skole- og fritidsliv. For et godt liv kommer ikke alene af at være flittig, det kommer også af fællesskabet med gode kammerater. Al erfaring viser, at et godt, sammenhængende og trygt ungdomsliv er afgørende for at få en ungdomsuddannelse - og en ungdomsuddannelse er afgørende for at klare sig godt senere i livet.

'Adgang til Årgange' sætter et skarpt fokus på netop gode overgange og sammenhæng i børn og unges liv. Der er masser af hjælp og bistand at hente.

God fornøjelse!

Jacob Bundsgaard Johansen

Rådmand for Børn og Unge, Århus kommune

Indhold

01 OVERGANGE FRA A TIL Å	side 05
02 OVERGANGE FRA IDEALER TIL PRAKSIS	side 06
03 ADGANG TIL 4. ÅRGANG	side 09
Forberedelser og forberedende møder forud for temadagen	side 09
Fælles frokost på temadagen	side 09
Konkurrence og bonuspræmie	side 10
Lærerens rolle på temadagen	side 10
Plan for temadag	side 10
Forslag til workshops for dagen	side 11
Procestidslinje for projekt Adgang til Årgange for 4. klasserne	side 12
04 ADGANG TIL 8. ÅRGANG	side 15
Forberedelser og forberedende møder forud for temadagen	side 15
Lærerens rolle på temadagen	side 15
Fælles frokost på temadagen	side 16
Plan for temadag	side 16
Forslag til workshops for dagen	side 17
Procestidslinje for projekt Adgang til Årgange for 8. klasserne	side 18
05 TRANSPORT TIL UDDANNELSE	
– OVERGANG TIL UNGDOMSUDDANNELSERNE	side 21
Et bidrag til realisering af 95 %-målsætningen	side 21
Er vi voksne 'ungdomsparate'?	side 21
Uddannelse til alle i 12	side 22
Boglige fag og 'Prøveboosters' forbereder til folkeskolens afgangsprøve	side 22
Den matematiske mavepumper	side 23
Hvordan er lugten i bageriet?	side 23
TRANSPORT til uddannelse	side 23
Ungemiljøet 12'rn – et fordybelses- og samlingssted	side 24
Lærersamarbejde på tværs – ungdomsskolen som bindeled mellem grundskole og ungdomsuddannelser	side 24
Nøglen til succes er ambassadører med ejerskab	side 25
Forstå nu min overgang!	side 26
Overgangen har både ret og vrang	side 26
Kom an, buksevand!	side 28
06 SKAL VI DANSE? AFSLUTTENDE LEDELSESBETRAGTNINGER	side 29
07 KONTAKTINFO & MEDVIRKENDE	side 30
08 CD	side 31

CD: Indhold 00 Indholdsfortegnelse CD.pdf

01 Sådan tilpasser du Word-dokumenterne.pdf

4. klasse CD > 4. klasse

- 01 Procestidslinje - 4. klasse.doc
- 02 Brev til undervisere i 4. og kommende 8. klasser fra FU leder - 4. klasse.doc
- 03 Brev til 4. classes team - 4. klasse.doc
- 04 Forældre- elevbrev - 4. klasse.doc
- 05 Tidsplan program for temadagen - 4. klasse.doc
- 06 Guide til udarbejdelse af workshop - 4. klasse.doc
- 07 Workshop Stjerneløb i fritidsklubben - 4. klasse.doc
- 08 Workshop Venskab - 4. klasse.doc
- 09 Workshop Kunstværksted - 4. klasse.doc
- 10 Workshop Ryste sammen - 4. klasse.doc
- 11 Evalueringsskema - 4. klasse.doc
- 12 Huskeliste tovholder - 4. klasse.doc
- 13 Tomme skabeloner

8. klasse CD > 8. klasse

- 01 Procestidslinje - 8. klasse.doc
- 02 Brev til undervisere i 4. og kommende 8. klasser fra FU leder - 8. klasse.doc
- 03 Brev til 8. classes team - 8. klasse.doc
- 04 Forældre- elevbrev - 8. klasse.doc
- 05 Tidsplan program for temadagen - 8. klasse.doc
- 06 Workshop Fritid og fremtid - 8. klasse.doc
- 07 Workshop Livets landevej - 8. klasse.doc
- 08 Evalueringsskema - 8. klasse.doc
- 09 Huskeliste tovholder - 8. klasse.doc
- 10 Tomme skabeloner

Bilag CD > Bilag

- 01 Invitation til lærersamarbejde.doc
- 02 Tomme skabeloner

Film CD > Film

- 01 Fritid og fremtid.mov

01 Overgange fra A til Å

Idéen med hæftet, du sidder med, er at videreformidle de erfaringer, vi har gjort os med projekt 'Adgang til Årgange'. Hæftet er et metode- og arbejdshæfte, hvortil der hører en CD.

Det korte af det lange er, at vi i UNGi12, Fritids- og ungdomsskoleområde 12 i Århus Kommune, afholder temadage for alle 4. og 8. klasser på hver af de fem folkeskoler i vores område. På den måde sikrer vi os, at alle børn og unge i området møder UNGi12 og vores tilbud. Det er altså hensigten, at tiltaget skal fremme en glidende overgang for børn og unge mellem grundskole og fritidstilbud. Samtidig får vi herigennem en tilbagemelding fra områdets børn og unge på, hvilke tilbud og aktiviteter det kunne være hensigtsmæssigt at udbyde fremadrettet.

Projektet Adgang til Årgange har den sideeffekt, at endnu flere af områdets børn og unge får kendskab til og tilmelder sig vores aktiviteter og undervisningstilbud. Dette giver os mulighed for at tilrettelægge målrettede aktiviteter, der bidrager til, at flere finder vej til og kan gennemføre en ungdomsuddannelse.

Et element i tillæg til projektet er at undersøge, hvordan ungdomsskolen kan blive en ekstra port til ungdomsuddannelserne ved at imødekomme de unges mangfoldige og bredtfavnende behov. Disse behov udgør vores afsæt for at udbyde differentierede aktiviteter og tilbud. Dette selvstændige projekt, 'Uddannelse til alle i 12', som også vedrører unges overgange skitseres, i hæftets sidste del.

Hæftet tematiserer således disse forskellige overgange, som beskrives hver for sig i hæftet.

Tanken er, at hæftets dele kan læses uafhængigt af hinanden efter lyst og behov. Vi håber, at du med dette materiale i hånden kan finde inspiration til at nytænke arbejdet med børn og unges overgange - fra A til Å inden for fritids- og ungdomsskolelærens brede vinge i din egen praksis. Materialet er udformet således, at du kan finde skabeloner til breve, evalueringer samt instruktioner til aktiviteter på CD'en. Hæftet og CD'en har altså til formål at give dig mulighed for – inspireret af vores tanker og erfaringer - at bruge materialet som ressource og tilpasse og ændre det, så det passer til din egen praksis og de børn og unge, du arbejder med.

Tekst-, billed-, film- og kopimateriale er udformet af ansatte i UNGi12 og Pædagogisk Afdeling i Børn og Unge, Århus Kommune, der har taget del i processen, i arbejdet med at udvikle de konkrete metoder og gjort sig værdifulde erfaringer ud fra projektets grundtanker. Det repræsenterer altså resultatet af et frugtbart samarbejde mellem skoler, Pædagogisk Afdeling, SMG-instruktører og fritidscenter, der har manifesteret sig i en (foreløbig) proces, hvor teori og tanker er blevet omsat til anvendelig praksis til gavn og glæde for børnene og de unge.

Materialet har sit udgangspunkt i Århus Kommune, men erfaringerne fra projektet vil også have relevans i andre kommuner.

Skulle du have spørgsmål, er du altid velkommen til at kontakte os direkte (se kontaktoplysninger bagerst i bogen)

God læse- og arbejdslyst!

02 Overgange fra idealer til praksis

Helhedsorienterede indsatser i forhold til børn og unge er vigtige. Der ligger således en stor styrke i at udnytte forskellighederne i vores respektive fagligheder og pædagogiske tilgange til børn og unge – på tværs af fag og indsatser. For at sikre et stærkt og kvalificeret samarbejde må vi fokusere på fællesnævnerne og have blik for såvel 'fag' som fælles 'sag'.

Af Peter Lilleheden, cand.pæd.antro. og konsulent i Pædagogisk Afdeling i Børn og Unge, Århus Kommune. Var projektleder på det nu afsluttede projekt 'Mellem Verdener'

I Århus Kommunes børn og unge-politik står der, at der i Århus Kommunes skal arbejdes for at: 'Styrke samarbejdet på tværs af offentlige, frivillige og private institutioner, foreninger og virksomheder med det mål at skabe helhed, sammenhæng og muligheder i børn og unges liv.' (Århus Kommunes børn og unge-politik, s. 30). Denne tænkning giver god mening, idet børn og unge oplever mange skift i deres hverdag – mellem skole, fritidstilbud, familie osv. For nogle børn og unge kan det være vanskeligt at håndtere de konstante skift mellem de forskellige sociale arenaer, der udgør fundamentet i deres hverdagsliv.

Et øget og tættere samarbejde på tværs af fag og indsatser, fx mellem fritids- og ungdomsskoleledelsen og folkeskolen kan bidrage til at skabe større helhed og sammenhæng i rammerne omkring børnene og de unge og dermed gøre deres hverdag lettere og mere overskuelig. Skal disse idealer realiseres kræver det, at der skabes anledninger til og rammer for samarbejde om konkrete opgaver på tværs, så vi kan få 'sat ansigt' på hinanden.

RAMMEN FOR MØDET

På den baggrund er UNGi12 aktivt gået på banen i forhold til at synliggøre fritids- og

ungdomsskoletilbuddet på og for området fem folkeskoler. Derfor blev projekt Adgang til Årgange i 2009 sat i værk med henblik på målrettet at bidrage til at skabe glidende overgange mellem skole og fritidstilbud. Projektet, der rummer såvel sociale som faglige perspektiver, startede som en del af et tidligere projekt i UNGi12, nemlig projekt 'Mellem Verdener'. Projekt 'Mellem Verdener' havde netop ungeinddragelse og helhedstænkning i børn og unges hverdag som hovedtema og resulterede i metodebogen 'Kan vi være med?' Metodebog: Ungeinddragelse i teori og praksis' (2009).

Konceptet bag Adgang til Årgange blev bygget op omkring tanken om at vælge en hel årgang som målgruppe. Formålet med dette var at nå ud til *hele* fritids- og ungdomsskoleområdet potentielle målgruppe med et ensartet tilbud. Efter grundige overvejelser valgte vi at lægge os fast på 8. årgang til at starte med. Efterfølgende er konceptet udviklet til også at omfatte 4. klasserne på områdets skoler.

Valget af netop 8. årgang, i stedet for 7. klasse, som afsæt for udviklingen af konceptet havde to primære årsager: Dels markerer 8. årgang i fritids- og ungdomsskoleregi overgangen fra fritidsklub til ungdomsklub samt indgangen til ungdomsskoletilbuddet. Dels oplever de fleste unge omkring 7. og 8. årgang en markant biologisk, social og identitetsmæssig udvikling. Dette er en periode, hvor forandringer i de unges fritidsliv kan få stor indflydelse på deres skolegang. Det er her, de for alvor skal i gang med at øve sig i at træffe valg, sætte grænser og vælge til og sige fra på de rette steder i forhold til eksempelvis livsstil, forbrug, kærlighedsforhold, kammeratskaber og ungdomslivets festkultur. Der er således meget på spil for de unge på 8. årgang og meget kan ændre sig på kort tid i deres liv. Derfor kan afgrænsede og målrettede pædagogiske indsatser iværksat med kort afsæt have stor effekt. Dette kan bl.a. gøres ved at inddrage den fleksibilitet, som fritidscentrenes struktur muliggør, i et tæt samarbejde med skolerne.

Beslutningen om at udvide Adgang til Årgange konceptet til også at omfatte 4. årgang skyldes, at børnene på 4. årgang det følgende år er potentielle medlemmer i fritidsklubber. Derved kan der arbejdes målrettet med at fremme en glidende overgang fra SFO til fritids- og ungdomsskoletilbuddet. Desuden gjorde vi os den erfaring, at det ville være relevant også at arbejde med de temaer og problemstillinger, der bliver berørt på 8. årgang, tidligere i børnenes skolegang. Derfor har de overordnede temaer: 'inddragelse', 'medborgerskab' samt 'den gode kammerat' været gennemgående på Adgang til Årgange arrangementerne for både 4. årgang og 8. årgang.

ARBEJDET MED DEMOKRATI SOM TEMA – ET EKSEMPEL PÅ EN FÆLLES SAG

Adgang til Årgange-konceptet har en række udviklingspotentialer i forhold til at styrke sammenhængen mellem det, børn og unge lærer i skolen, og den hverdag, de har uden for skolen. En styrkelse af denne sammenhæng kan skabes ved, at der sker en gensidig inddragelse mellem fritidscenteret og skolen i forhold til arbejdet med udvalgte temaer. Herved kan der opnås øget læring, og børn og unge kan gives bedre forudsætninger for at omsætte den viden, de tilegner sig i skolen, til handlinger og erfaringer i deres fritidsliv og vice versa. Dette er bl.a. afgørende i forhold til, at de udvikler handlekompetence, hvilket er centralt såvel i Folkeskoleloven som i Århus Kommunes Børne- og Ungepolitik.

Et eksempel kunne være, at arbejdet med temaet demokrati, medborgerskab og medbestemmelse i skolen knyttes an til såvel arbejdet med medbestemmelse i skolens elevråd som til arbejdet med ungeinddragelse i klubråd og ungeråd i fritids- og ungdomsskoleregion, og at dette igen kobles på Børn og Unge-byrådets arbejde. En proces, der lige så vel kunne gå den modsatte vej. Effekten af den faglige fordybelse omkring ovennævnte temaer vil kunne forstærkes ved, at børnene og de unge deltager aktivt i disse sammenhænge.

Når børn og unge kan mærke, at det er relevant, og at der ligger en værdi i at få ind-

sigt i, engagere sig i og deltage i de beslutningsprocesser, der foregår omkring dem, styrkes deres evne til at koble personlige erfaringer med samfundsmæssige forhold.

Hvad har været godt ved dagen?

*Svar: At man er kommet til at tænke over nogle ting
man ikke normalt tænker så meget over.*

*Det kom jeg rigtig meget til inde i workshoppen:
'En god kammerat'*

*Jeg synes bare i det hele taget, at det var spændende
at prøve noget man ikke er vant til.*

Elev 8. klasse

Kunne du tænke dig at gå i fritidsklub?

*Svar: "Helt sikkert, fordi man
kan komme til at være sammen
med nogle andre end bare
dem fra ens klasse"*

Elev 4. klasse

'Eleverne havde en god og lærerig dag.

*Det havde stor værdi for dem at tale om ungdoms-
problematikker. For mig som klasselærer var det også
værdifuldt efterfølgende at få afrapporteringen fra
SMG-instruktøren. På den måde fik jeg et andet
indblik i, hvad der rører sig blandt mine elever.'*

Klasselærer, Sødalskolen

03 Adgang til 4. årgang

Vi afholder i projekt Adgang til Årgange temadage i 4. klasserne på områdets skoler. Intentionen med at gå ind netop på 4. årgang er at møde eleverne - og deres lærere - inden de får mulighed for at deltage i vores tilbud. Og begge parter får også mulighed for at møde os. Formålet er at nå et kendskab til årgangene, så vi kan tilrettelægge og variere vores aktiviteter og ydelser efter de behov hos børnene, vi kommer på sporet af på de forskellige skoler i området. Dette ser vi som en forudsætning for at fremme en glidende overgang mellem skole og fritidstilbud. Vi vil præsentere et konkret materiale, vi har udviklet til formålet. Variationsmuligheder over materialet er mange. Du kan finde skabeloner til breve, evalueringer, aktivitetsbeskrivelser mv. på hæftets tilhørende CD. Al CD-materiale kan redigeres og tilpasses, så det passer til netop dit behov. Sidst er præsenteret en tidslinje for planlægning af projektet i løbende kommunikation med folkeskolerne.

Af Jakob Bruun Andersen, souschef i Fritidsklubben Brabrand, UNGi12 & Marlene Lind, mellemlider i UNGi12 og tovholder på projekt Adgang til Årgange

FORBEREDELSE OG FORBEREDENDE MØDER FORUD FOR TEMADAGEN

Temadagene i projekt Adgang til Årgange – håber vi – opfattes som en gave fra fritids- og ungdomsskoleområdet til samtlige folkeskoler i området, forstået på den måde, at vi tilstræber at planlægge dagene, så de kræver et minimum af forberedelse fra lærernes side.

Første skridt i processen er, at fritids- og ungdomsskolelederen gennem et brev tager kontakt til skoleledere og relevante årgangsteam. Tovholderen på projektet fra fritids- og ungdomsskolelederen tager derefter kontakt til teamkoordinatorerne på de

enkelte årgange på skolerne og aftaler et møde på et tidspunkt, hvor teamet alligevel afholder et af deres teammøder. På mødet er der afsat ca. 25 min til gennemgang af dagens formål, tema samt praktiske detaljer for dagen. Tovholderen medbringer en kopi af følgende: Forældre- elevbrev, program for dagen, metodebogen Kan vi være med? Metodebog: Ungeinddragelse i teori og praksis samt metodehæftet Adgang til Årgange. Et metodehæfte fra A til Å, samt huskeliste. Huskelisten skal bl.a. indeholde en liste over nødvendige lokaler (fx idræt, hjemkundskab) og behov for AV-udstyr (fx projektor, CD-afspiller) på temadagen. Lærerne booker efterfølgende de efterspurgte remedier og lokaler.

Det er vigtigt at huske at udlevere kontaktinfo på tovholder til teamet. Det er en stor fordel, hvis tovholderen fra fritids- og ungdomsskolelederen er på Skoleintra, da man her kan kommunikere med hele teamet på én gang (skolernes administrative leder kan oprette tovholderen på Skoleintra).

FÆLLES FROKOST PÅ TEMADAGEN

Endnu en vigtig del af temadagen er den fælles frokost. Der er i programmet sat ekstra god tid af til frokost som en afslutning på temadagen.

På teammødet forud for temadagen lægges der op til, at det er skolen/teamet, som står for at arrangere frokosten. Dette kan gøres på mange forskellige måder. Vi har afprøvet forskellige løsninger, hvor teamet eller skolens kantine står for at lave mad til eleverne. En anden rigtig god løsning er, at en anden klasse på skolen får frokostserveringen som hjemkundskabsprojekt. En anden årgang (som evt. selv har haft temadag tidligere eller skal have i fremtiden) står således for et sundt måltid til 4. klasserne, hvor en stor del af opgaven er fremstilling og ikke mindst præsentationen af maden. Dette er en succesoplevelse for 'madholdet' og en rigtig god elev-til-elev-løsning.

En alternativ mulighed kan være fælles-madpakke-spisning, hvor skolen supplerer med et lækkert stykke frugt og evt. en kildevand.

KONKURRENCE OG BONUSPRÆMIE

På mødet informeres teamet endvidere - i vores tilfælde- også om, at der er ansat en professionel fotograf, som dækker dagen i billeder. Fotografen udvælger efterfølgende 8-10 billeder, som indrammes og gives i gave til skolen til ophæng i elevernes fællesareal til minde om dagen og som et led i at skabe tradition for glidende overgange og projekt **Adgang til Årgange**.

Sidst men ikke mindst informeres teamet om, at dagen, for 4. klassernes vedkommende, indeholder en ekstra bonuspræmie til den klasse, som er bedst til at samarbejde og bevare den gode energi (her kan også andre parametre tages i brug).

Det er op til den enkelte workshopholder løbende at notere, hvilken klasse der udmærker sig, så konkurrencen bliver afgjort på fair vis. Vinderklassen får en præmie: Hos os var det en dag for hele klassen i område 12's RIB-båd (gummispeedbåd til 14 pers.). Eleverne synes rigtig godt om, at der en 'gulerod' at gå efter. Vi har sluttelig erfaret, at vinderklassen først skal afsløres en af de efterfølgende dage - og ikke i slutningen af temadagen, da eleverne glemmer, at de har haft en fantastisk dag og i stedet går hjem med en følelse af at være henholdsvis vindere eller tabere...

LÆRERENS ROLLE PÅ TEMADAGEN

Vi har valgt, at lærerne, for 4. klassernes vedkommende, på temadagen tildeles rollen 'at være flue på væggen'. Det har vi gjort ud fra overvejelser om, at 4. klasserne har en alder, hvor det kan give tryghed, at deres kendte lærer er i lokalet. Det er vigtigt at fortælle lærerne, at de har observatørrollen denne dag, og at de derfor ikke skal byde/bryde ind, med mindre de bliver bedt om det af workshopholderen.

PLAN FOR TEMADAG

	Workshop 'Stjerneløb'	Workshop 'Ryste sammen'	Workshop 'Venskab'	Workshop 'Kunstværksted'
08.30-09.15	4. a	4.b	4.c	4.d
09.20-10.05	4.b	4.a	4.d	4.c
Pause Frugt				
10.20-11.05	4.c	4.d	4.a	4.b
11.10-11.55	4.d	4.c	4.b	4.a
Frokost i det fri				

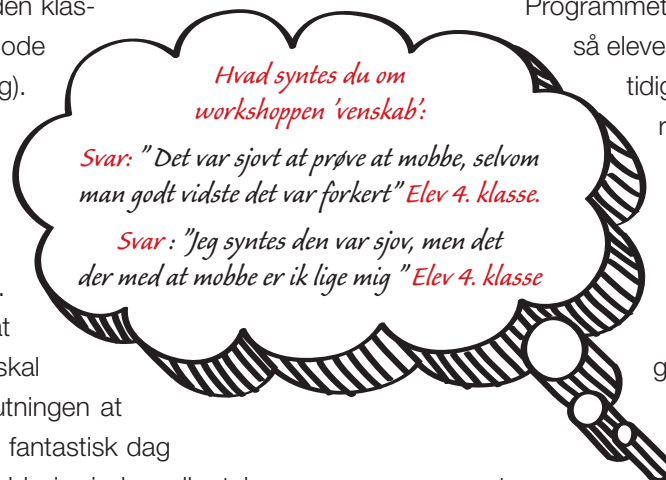
Programmet for dagen kan redigeres, så det passer den enkelte skole bedst muligt.

Programmet ligger dog helt bevidst uden for skolens normale ringetider, så eleverne mærker, at dagen er en helt anderledes skoledag. Samtidig bliver de fastholdt i dagens univers uden frikvarterstyrrelser, hvor der er andre børn og unge, de skal forholde sig til.

Indholdet i de enkelte workshops kan også varieres. Lærerne får således mulighed for at byde ind med konkrete udfordringer, som optager den enkelte klasse, fx mobning, pigekonflikter mm. Disse udfordringer tages op og indgår som emner i de forskellige workshops. Ønsker lærerne ikke at komme med emner, er det også helt okay. Så stiller holdet med en samlet pakke med emner og udfordringer, aldersgruppen. Lærerne skal på forhånd inddele hver per (de kender eleverne godt og kan blande dem på den bedst mulige måde), da flere af øvelserne kræver holddeling. Holdlisterne uddeles til tovholder inden temadagens start.

KICK-OFF

Alle klasser starter dagen med at samles i en gymnastiksal eller en aula til fælles opstart.

Her præsenterer tovholderen på projektet fra fritids- og ungdomsskoledelens side alle voksne, der er en del af dagen, dagens overordnede program (der udarbejdes et program for hver enkelt klasse) samt regler for dagen.

Klasserne roterer så rundt i de forskellige workshops, afbrudt af pauser og den fælles frokost.

FORSLAG TIL WORKSHOPS FOR DAGEN

WORKSHOP: 'STJERNELØB'

Hvorfor skal vi lave det her?

Formålet med workshoppen er, at skolebørnene skal få et større indblik i, hvad det vil sige at gå i fritidsklub, hvilke aktiviteter, klubben kan byde ind med samt få et større kendskab til det personale, som til daglig arbejder i klubben.

Hvad skal der bruges?

Lokaler: 4 rum hvor man kan afvikle aktiviteten uden at blive forstyrret. Det er dog muligt at afholde nogle aktiviteter udenfor.

Rekvisitter: Genstande fra klubben (madvarer, spil, ting osv.), håndklæde, lagen, plastickrus, skål, snor, bind for øjnene.

Hvor mange workshopholdere skal der være?

4 voksne

WORKSHOP: 'RYSTE SAMMEN'

Hvorfor skal vi lave det her?

Formålet er at ryste klassen sammen og styrke deres samarbejde samt at komme lidt tættere på hinanden i klassen på en sjov og lidt 'farlig' måde.

Hvad skal der bruges?

Et lokale med meget gulvplads, fx en gymnastiksal eller lignende. Aktiviteten kan evt. også foregå udenfor på græs.

Hvor mange workshopholdere skal der være?

1 voksen

WORKSHOP: 'VENSKAB'

Hvorfor skal vi lave det her?

Formålet med aktiviteten er at finde et fælles udgangspunkt for, hvordan man er en god kammerat i den enkelte klasse gennem et drama-pædagogisk forløb.

Hvad skal der bruges?

Lokaler: To lokaler - et klasselokale og et lokale med plads til leg.

Rekvisitter: Det er en god idé, hvis den voksne, som er den 'nye elev', er klædt ud, når vedkommende træder ind i klassen. Det kan være i form af cykelhjelm, skoletaske, store tænder, paryk mm.

Hjælpemidler: En tavle til at tegne tankeboblen på.

Hvor mange workshopholdere skal der være?

2 voksne

WORKSHOP: 'KUNSTVÆRKSTEDET'

Hvorfor skal vi lave det her?

Formålet er, at deltagerne gennem den kreative proces udtrykker, hvad venskab og fritidsaktiviteter er, og hvad de drømmer om. Billederne kan samles til et stort billede, som hver klasse efterfølgende får til at udsmykke klassen med. Vi håber, det vil give anledning til, at de husker temadagen og kan lade billedet give anledning til at snakke om, hvad det vil sige at gå i fritidsklub.

Hvad skal der bruges?

Lokaler: Et lokale med god plads og en håndvask, fx et klasselokale, billedkunstlokal.

Rekvisitter: Der skal indkøbes lærreder, så hver elev får et. Det er bedst med flade plader, som er ca. 20x20 cm. Mindst 30 pensler i forskellige størrelser. Akrylmaling, vandfarver samt afdækning. Engangskrus til alle til at skylle pensler i og paptallerkner til at komme maling på.

Hvor mange workshopholdere skal der være?

1 workshopholder, 1 lærer

FARVEL OG TAK FOR I DAG

Dagen afsluttes med en fællessamling, hvor der informeres om, at dagen skal evalueres ved hjælp af et evalueringsskema, som udfyldes en af de følgende dage i klassen (– eleverne er for trætte på dette tidspunkt, er vores erfaring) og siges pænt farvel og tak. Evalueringsskemaerne indsamles efterfølgende af tovholderen.

PROCESTIDSLINJE FOR PROJEKT

ADGANG TIL ÅRGANGE FOR 4. KLASSENE

1. juni

Brev til skoleleder/lærere udsendes. Brevet skal bl.a. indeholde deadline for tilbagemelding angående deltagelse. Dette brev skal også indeholde ønsker til det kommende samarbejde med lærerne, samt en plan for, hvordan dagen ønskes afviklet.

15. juni

Deadline for tilbagemelding fra skolerne.

1. august

Brev til årgangsteams på 4. årgang mailles via Skoleintra. Brevet skal indeholde deadline for tilbagemelding angående afholdelse af selve dagen (teamet skal vælge en dato i maj måned).

15. august

Deadline for tilbagemelding på tema-dags-dato i maj.

1. marts - 1. april

Informationsmøde mellem lærere og tovholdere på Adgang til Årgange angående formål, indhold, lokalebooking og afklaring af fælles frokost for 4. klasserne på temadagen.

1. april

Forældre- og elevbrev udsendes via Forældreintra/Skoleintra.

15. april:

Program udsendes til klasselærere for 4. klasserne.

1. maj-1. juni:

Afholdelse af temadage. Uddeling af evalueringsskemaer.

1. juni:

Evalueringsskemaer indsamles.

15. juni:

Evaluerer, hvor tovholderen gennemlæser evalueringsskemaer og evaluerer med holdet bag temadagen samt evt. med årgangens klasselærere (efter ønske).

"Det var dejligt at der kom nogle og lavede en hel temadag, hvor vi lærere bare fik lov til at være fluen på væggen og observere"

Klasselærer, Engdalskolen

04 Adgang til 8. årgang

Vi afholder i projekt Adgang til Årgange temadage i 8. klasserne på områdets skoler. Intentionen med at gå ind netop her er at møde de unge på det tidspunkt i deres skoleforløb, hvor de står foran to nye tilbud: ungdomsklub og ungdomsskoleundervisning. Formålet er at nå et kendskab til 8. årgang på alle skolerne i området, så vi kan tilrettelægge og variere vores aktiviteter og ydelser efter de behov, vi kommer på sporet af hos de unge. Dette ser vi som en forudsætning for at fremme glidende overgange mellem skole og fritidstilbud i skoleforløbet. Vi vil her præsentere et konkret materiale, vi har udviklet til formålet. Variationsmuligheder over materialet er imidlertid mange. Du kan finde skabeloner til breve, evalueringer, aktivitetsbeskrivelser mv. på hæftets tilhørende CD. Al CD-materiale kan redigeres og tilpasses, så det passer til netop dit behov. Sidst er præsenteret en tidslinje for planlægning af projektet i løbende kommunikation med folkeskolerne.

Af Marlene Lind, mellemleder i UNGi12 og tovholder på projekt Adgang til Årgange

FORBEREDELSE OG FORBEREDENDE MØDER FORUD FOR TEMADAGEN

Temadagene i projekt Adgang til Årgange – håber vi – opfattes som en gave fra fritids- og ungdomsskoleområdet til samtlige folkeskoler i området, forstået på den måde, at vi tilstræber at planlægge dagene, så de kræver et minimum af forberedelse fra lærernes side.

Første skridt i processen er, at fritids- og ungdomsskolelederen gennem et brev tager kontakt til skoleledere og relevante årgangsteam. Tovholderen på projektet fra fritids- og ungdomsskolelederen tager derefter kontakt til teamkoordinatoren på den enkelte årgang på skolen og aftaler et møde på et tidspunkt, hvor teamet al-

ligevel afholder et af deres teammøder. På mødet er der afsat ca. 25 minutter til gennemgang af dagens formål, tema samt praktiske detaljer for dagen. På mødet informeres teamet endvidere i vores tilfælde også om, at tovholderen på projektet vil dække dagen i billeder. Efterfølgende udvælges 8-10 billeder, som indrammes og gives i gave til skolen til ophæng i elevernes fællesareal til minde om dagen og som et led i at skabe tradition for glidende overgange og projekt Adgang til Årgange.

Tovholderen medbringer en kopi af følgende: Forældre- elevbrev, program for dagen, metodebogen Kan vi være med? Metodebog: Ungeinddragelse i teori og praksis og metodehæftet Adgang til Årgange. Et metodehæfte fra A til Å, samt huskeliste. Huskelisten skal bl.a. indeholde en liste over nødvendige lokaler (fx idræt, hjemkundskab), og behov for AV-udstyr (fx projektor, CD-afspiller) på temadagen. Lærerne booker efterfølgende de efterspurgte remedier og lokaler. Det er vigtigt at huske at udlevere kontaktinfo på tovholder til teamet. Det er en stor fordel, hvis tovholderen fra fritids- og ungdomsskolelederen er på Skoleintra, da man her kan kommunikere med hele teamet på én gang (skolernes administrative leder kan oprette tovholderen på Skoleintra).

LÆRERENS ROLLE PÅ TEMADAGEN

Vi har bedt om at 'låne' 8. klasserne, uden at læreren er til stede. Lærerens rolle på dagen er så at være 'buffer' i tilfælde af, at en elev ikke ønsker at deltage i den enkelte workshop, eller hvis han/hun mister koncentrationen. Eleverne bliver til den fælles morgensamling oplyst om at dagen er frivillig at deltage i, og at ingen af de voksne, som medvirker, vil bruge tid på at skælde ud. De får derfor at vide, at deres lærer fungerer som buffer dagen igennem på lærerværelset, hvor de unge har mulighed for at komme op og sidde og lave ekstra matematik, tysk med mere hvis de ikke deltager i dagen 100%.

Overvejelser omkring at 'låne' eleverne går på, at de emner, der tages op, kan være befriende at snakke om for eleverne uden at deres lærer lytter; på den måde kan snakken blive mere fri. Det er derfor vigtigt, at der efterfølgende finder en overle-

vering sted fra workshopholder til lærer i forbindelse med oplysninger, som er relevante for klassens og den enkelte elevs ve og vel.

FÆLLES FROKOST PÅ TEMADAGEN

En vigtig del af temadagen er den fælles frokost. Der er på temadagen sat ekstra god tid af til frokost, så eleverne virkelig kan få snakket om deres oplevelser på dagen og ikke mindst få en puste-pause.

På teammødet forud for temadagen lægges der op til, at det er skolen/teamet, som står for at arrangere frokosten. Dette kan gøres på mange forskellige måder. Vi har afprøvet forskellige løsninger, hvor teamet eller skolens kantine står for at lave mad til eleverne. En anden rigtig god løsning er, at en anden klasse på skolen får frokost-serveringen som hjemkundskabsprojekt. En anden årgang (som evt. selv har haft temadag tidligere eller skal have i fremtiden) står således for et sundt måltid til 8. klasserne, hvor en stor del af opgaven er fremstilling og ikke mindst præsentationen af maden. Dette er en succesoplevelse for 'madholdet' og en rigtig god elev-til-elev-løsning. En alternativ mulighed kan være fælles-madpakke-spisning, hvor skolen supplerer med et lækkert stykke frugt og evt. en kildevand.

PLAN FOR TEMADAG

Program for temadagen Adgang til årgange i 8. klasse:

08.00-08.30	Præsentation og velkomst
08.30-09.45	Workshop
09.45-10.00	Pause
10.00-11.15	Workshop
11.15-12.00	Fælles frokost
12.00-13.15	Workshop
13.15-14.00	Fælles afslutning og farvel og tak for i dag ☺

*Hvad har været godt ved dagen?
Kortfilmsværkstedet synes jeg var rigtig sjovt,
fordi at man får lov til helt selv at lave
sin helt egen film, udfra ens helt egne idéer
Elev 8. klasse*

Eksempel på hvordan programmet er i den enkelte klasse: **A klassen**

08.00-08.30	Præsentation og velkomst (i kompasset)
08.30-09.45	Workshop: Livets landevej (i kompasset)
09.45-10.00	Pause
10.00-11.15	Workshop: Den gode kammerat (i A klassens klasselokale)
11.15-12.00	Fælles frokost (i skolekøkkenet)
12.00-13.15	Workshop: Fritid og fremtid (i B klassens klasselokale)
13.15-14.00	Fælles afslutning og farvel og tak for i dag ☺(i kompasset)

Programmet for dagen kan redigeres, så det passer den enkelte skole bedst muligt. Programmet ligger dog helt bevidst uden for skolens normale ringetider, så eleverne mærker, at dagen er en helt anderledes skoledag. Samtidig bliver de fastholdt i dagens univers uden frikvarterstforstyrrelser, hvor der er andre børn og unge, de skal forholde sig til.

Indholdet i de enkelte workshops kan også varieres; her får lærerne mulighed for at byde ind med konkrete udfordringer, som optager den enkelte 8. klasse. Disse udfordringer tages op og indgår som emner i de forskellige workshops. Ønsker lærerne ikke at komme med emner, er det også helt okay. Så stiller holdet med en samlet pakke med emner og udfordringer, som optager aldersgruppen. Lærerne skal på forhånd inddеле hver klasse i fem grupper (de kender eleverne godt og kan blande dem på den bedst mulige måde), da flere af øvelserne kræver holddeling. Holdlisterne uddeles til tovholder inden temadagens start.

KICK-OFF

Alle klasser starter dagen med at samles i en gymnastiksal eller en aula til fælles opstart.

Her præsenterer tovholderen på projektet fra fritids- og ungdomsskoleledelsens side alle voksne, som er en del af dagen, dagens overordnede program (der udarbejdes et program for hver enkelt klasse) samt regler for dagen. Herefter er der fælles

opvarmning i rundkreds med simple stræk og balance øvelser og ikke mindst udstrækning og opvarmning af ansigtet.

En elev fra hver 8. klasse udnævnes til at være programbærer. Han/hun skal hele dagen igennem have et program på sig og skal kunne guide sine klassekammerater til, hvor og hvornår næste programpunkt starter. Herefter roterer klasserne rundt i de forskellige workshops, afbrudt af pauser og den fælles frokost.

FORSLAG TIL WORKSHOPS FOR DAGEN

WORKSHOP: 'FRITID OG FREMTID'

Hvorfor skal vi lave det her?

Formålet er at lade de unge i grupper udvikle deres egne bud på det ideelle fritidstilbud. Workshoppens kan altså betragtes som en metode til inddragelse af de unge i udvikling af fritidstilbuddet. Filmen kan efterfølgende bruges, når vi skal tilpasse de fremtidige tilbud til de unges ønsker. Den kan iøvrigt lægges ud på både hjemmeside og Facebook.

Hvad skal der bruges?

5 videokameraer med tilhørende bånd samt opladere (stik)

Udstyr til at klippe kortfilmene sammen efterfølgende

Hvor mange workshopholdere skal der være?

1 voksen – og gerne flere

WORKSHOP: 'LIVETS LANDEVEJ'

Hvorfor skal vi lave det her?

Vi er alle lige, men nogle er mere lige end andre. I denne øvelse er det intentionen, at eleverne oplever, hvordan det er at have en anden rolle i samfundet, hvilket skal fremme deres evne til indlevelse i forhold til mennesker med en anden social og/eller kulturel baggrund end deres egen. Desuden handler det om at øge bevidstheden om ulige muligheder i samfundet, samt at fremme elevernes forståelse for mulige personlige konsekvenser af at tilhøre en bestemt minoritet eller social/kulturel gruppe.

Hvad skal der bruges?

Lokaler: Et lokale med god plads, fx idræt eller en aula. Der skal være helt ro, så et gennemgangslokale er ikke hensigtsmæssigt. Workshoppens kan også afholdes udenfor et afsides sted.

Rekvisitter: Rollekort, CD med afslappende musik samt måtter til at ligge på.

Hvor mange workshopholdere skal være?

1 workshopholder

WORKSHOP: 'DEN GODE KAMMERAT'

Workshoppens er udarbejdet af kommunens SMG-team (Samtale Mellem Generationer), ligesom det er instruktører fra SMG, der gennemfører 'Den gode kammerat' på temadagen. Oplysninger om materialet kan fås ved henvendelse til SSP konsulent Annie Beck (se kontaktinfo bagerst i hæftet).

FARVEL OG TAK FOR I DAG

Dagen afsluttes med en fællessamling, hvor der informeres om, at dagen skal evalueres ved hjælp af et evalueringsskema (som udfyldes en af de følgende dage i klassen – eleverne er for trætte på dette tidspunkt, er vores erfaring) og siges pænt farvel og tak. Evalueringsskemaerne indsamles efterfølgende af tovholderen.

PROCESTIDSLINJE FOR PROJEKT

ADGANG TIL ÅRGANGE FOR 8. KLASSENE

1. maj

Brev til skoleleder/lærere udsendes; brevet skal indeholde deadline for tilbagemelding angående deltagelse. Dette brev skal også indeholde, hvad vi forventer af lærerne, samt hvordan dagen nogenlunde vil forløbe.

15. maj

Deadline for tilbagemelding om de ønsker at deltage i projektet.

1. august

Brev til 8. classes teams mailles ud via Skoleintra. Brevet skal indeholde deadline for tilbagemelding angående afholdelse af selve dagen i oktober (teamet skal vælge en dato i oktober). Det kan være en fordel at foreslå datoer i brevet, som teamet kan vælge imellem (det giver også mulighed for at planlægge dagene med de workshopansvarlige, så det passer dem godt).

1. august - 15. september

Workshops gennemarbejdes og forberedes af alle involverede.

1. oktober

Forældre- elevbreve uddeles i klassen af klasselæreren samt kommunikeres ud via Forældreintra/Skoleintra.

1. oktober

Program udsendes til klasselærere.

1. oktober - 1. november

Afholdelse af temadage.

1. november

Evalueringsskemaer indsamles.

15. november

Evaluering, hvor tovholderen gennemlæser evalueringsskemaer og evaluerer med holdet bag temadagen samt evt. med årgangens klasselærere (efter ønske).

'Vi havde en rigtig god dag på Næshøjskolen da vi havde besøg af Ungdomsskolens Workshops og det var glædeligt at opleve det store engagement, alle eleverne lagde for dagen da normalskemaet for en dag blevet revet væk.'

Klasselærer, Næshøjskolen

05 Trans**PORT** til uddannelse – overgang til ungdomsuddannelserne

Et bidrag til realisering af 95%-målsætningen

Det ønskes, at 95% af en ungdomsårgang i Århus Kommune gennemfører en ungdomsuddannelse i 2013. At realisere denne målsætning kræver, at der igangsættes både forebyggende, kompenserende og understøttende tiltag, der kan udvikle unges uddannelsesparathed og bidrage til at fastholde dem i deres uddannelsesforløb. I Århus taler vi om, at vi skal have fokus på såvel 'det lange seje træk' som på 'overhalingsspolet' i arbejdet med at realisere 95% målsætningen. Det er derfor vigtigt med et tæt og velfungerende samarbejde på tværs af indsatser og faglige grænser, så de unge sikres en glidende overgang mellem folkeskole og ungdomsuddannelse.

Af Peter Lilleheden, cand.pæd.antro. og konsulent i Pædagogisk Afdeling, Børn og Unge, Århus Kommune. Var projektleder på det nu afsluttede projekt 'Mellem Verdener'

Århus Kommunes Fritids- og Ungdomsskoleområde har et ansvar for at bidrage til realiseringen af 95%-målsætningen. Dette er der heldigvis gode muligheder for, hvilket bl.a. skyldes, at man i Århus Kommune har valgt at lægge de sociale fritids- og ungdomsklubber sammen med ungdomsskolen i en samlet organisatorisk enhed, der er delt op i administrative enheder, betegnet som *fritidscentre*.

Ved at samle klubber, legepladser og ungdomsskolens undervisning under en samlet paraply er der skabt muligheder for interessante kombinationer af tiltag af social og faglig karakter i regi af fritidscentre. Dette giver en stor fleksibilitet i forhold til at tilrettelægge understøttende indsatser, der er tilpasset de enkelte unges behov. Fritidscentrenes målgruppe strækker sig aldersmæssigt fra 5. klasse til 18 år, hvilket

gør det muligt, i samarbejde med bl.a. skolerne og ungdomsuddannelsesinstitutionerne, at skabe et socialt og fagligt understøttende fundament, der dækker unges overgang fra folkeskole til ungdomsuddannelse. Og derved tilstræbe en glidende overgang.

I Århus Kommunes fritids- og ungdomsskoleplan står der således: 'Overgang til, fastholdelse i og gennemførelse af en ungdomsuddannelse er et helt afgørende parameter for, om Børn og Unge samlede indsats har båret frugt. Fritidscentret har derfor en særlig opgave i at have kontakt med de unge og medvirke til, at de unge gennemfører en uddannelse.' (Århus Kommunes fritids- og ungdomsskoleplan, s. 23)

ER VI VOKSNE 'UNGDOMSPARATE'?

Undersøgelser viser, at en væsentlig årsag til frafald på ungdomsuddannelser er, at unge oplever tvivl og usikkerhed, samt at de føler sig marginaliserede eller udenfor i det sociale fællesskab på ungdomsuddannelsen. Det kan være vanskeligt at aflæse de sociale koder i de nye rammer på ungdomsuddannelsen og falde til rent socialt. Det kan måske også samtidig knibe med at følge med rent fagligt. Kombinationen af faglige, sociale og personlige faktorer, der spiller ind i forhold til unges gennemførelse af ungdomsuddannelser, kalder således på et nært samarbejde fritids- og ungdomsskoleområdet, folkeskoler og ungdomsuddannelserne imellem.

Der tales meget om vigtigheden af, at unge skal være *uddannelsesparate*. Lige så vigtigt må det vel være, at ungdomsuddannelserne også er *ungdomsparate*? I diskussionerne omkring realiseringen af 95%-målsætningen fylder *afsender*-perspektivet meget. De unge skal gøres parate og afleveres til næste instans med folkeskolens afgangsprøve som den ultimative aflevering. Hvis der skal skabes *reelt* glidende overgange, der har en reel værdi for de unge, skal der i lige så høj grad fokuseres

på overgangene og modtagelsen af de unge på ungdomsuddannelserne. Et tæt samarbejde mellem skole, fritidscentre, ungdomsuddannelsesinstitutioner, de unge og deres forældre vil således kunne bidrage til, at der skabes solide rammer for og omkring de unges overgang. Rammer, der gør det muligt at imødekomme deres behov for bl.a. vejledning, faglig støtte, trygge og udviklende fællesskaber og nærværende og lyttende voksne, de kan gå til, hvis livet på ungdomsuddannelsen opleves svært og udfordrende. Foruden de tiltag, der er skitseret i de kommende afsnit, kunne dette konkret udmønte sig i arbejdet med mentorordninger, ung-til-ung metoder, vejledning i FU-regi, m.m.

Den del af **Adgang til Årgange**, der retter sig mod ungdomsuddannelserne, skal derfor ses som et bidrag til at der skabes solide rammer for de unges overgang fra folkeskole til ungdomsuddannelse og for deres modtagelse på ungdomsuddannelsen.

Uddannelse til alle i 12

Projektet 'Uddannelse til alle i 12' har til formål at gøre ungdomsskolen til bindeled mellem grundskole og ungdomsuddannelser, hvor vi ser behov for det. Vi er på vej med projektet og her skitseres de initiativer og tiltag, vi for nuværende har taget med henblik på at fremme glidende overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelse. Beskrivelsen af disse tiltag er ment som idéer til inspiration, så det kan tilpasses andre fritids- og ungdomsskoleområder samt videreudvikles i forhold til lokale forhold. Det er en væsentlig pointe, at hvis ungdomsskole-delens ydelser og aktiviteter meningsfyldt skal fungere som port for nogle unge ind til ungdomsuddannelserne, kan dette ikke omsættes til et egentligt koncept. Det er nemlig projektets utvetydige erfaring, at succesen afhænger af en vifte af faktorer, der har vidt forskellige indvirkninger.

Af Niels Rønde, folkeskolelærer og afdelingsleder Sødalskolen, Brabrand; ungdomsskolekoordinator UNGi12. Afsnittet er underbygget med resultater og citater fra undersøgelsen 'Gymnasieelev – er det bare noget man er?' (Anne-Lene Sand, 2010)

BOGLIGE FAG OG 'PRØVEBOOSTERS' FORBEREDER TIL FOLKESKOLENS AFGANGSPRØVE

I UNGi12 indgår vi i et nært samarbejde med områdets folkeskoler omkring, hvilke fag der udbydes i ungdomsskolen. Vores ungdomsskoleafdelinger har en stærk profil, hvad angår fagunderstøttende undervisning, i og med at vi udbyder en stor palet af boglige fag. Om eftermiddagen modtager de 14-18-årige unge blandt andet undervisning i fagene tysk, fransk, spansk, engelsk, fysik, matematik og dansk. Ungdomsskolen udbyder ligeledes i samarbejde med skolerne såkaldte 'prøveboosters', hvor eleverne op til afgangsprøverne kan få et intensivt kursus i de enkelte fag. Vi har eksempelvis lavet et intensivt forløb i fysik/kemi, hvor et af vores prøveboosterhold læste og eksperimenterede med fysikken en hel weekend ugen før en prøve. Udover det fagunderstøttende element handler en stor del af forløbene

i høj grad om, at de unge skal have opbygget selvtillid i forhold til deres faglige formåen.

DEN MATEMATISKE MAVEPUMPER

Vi erfarer, at matematik er et fag, der giver mange unge udfordringer, når de starter på en gymnasial uddannelse. Mødet med den vanskelige matematikundervisning kan både være medvirkende til, at nogle unge ikke vælger den uddannelse, de drømte om i folkeskolen, og påvirker selve deres oplevelse af det at være startet på en ungdomsuddannelse.

Jeg har heldigvis min far, der er rigtig god til matematik, så jeg går hjem til ham og får forklaringer. Niveauet over gymnasiet kan han også godt. Dem hvis forældre ikke har været på gymnasiet, hold kæft mand, de er lost, hvis de bare ikke forstår det.'

Gymnasieelev, 1.g

Derfor har ungdomsskoleafdelingen Sødal etableret 'gymnasial matematikundervisning'. Igennem de sidste fire år har der været ca. 20 gymnasieelever på holdet hvert år. UNGi12 har i 2010 iværksat et tilsvarende hold på Århus Statsgymnasium, og et lignende tiltag er i støbeskeen på HHX i Viby.

Undervisningen i ovennævnte boglige fag i ungdomsskolen varetages i høj grad af lærere fra de lokale folkeskoler og gymnasier. Disse lærere har ungdomsskoleundervisningen som et bijob.

'Alle dem, der deltog i prøvebooster i fysik, fik karakteren 10 og derover.'

Fysiklærer, Gammelgårdsskolen

HVORDAN ER LUGTEN I BAGERIET?

Samtlige af de øvrige fag, vi tilbyder i ungdomsskolen, rummer stort set alle muligheden for, at de unge kan snuse til fagområder, stifte bekendtskab og eksperimentere med fremtidige uddannelses- og erhvervsmuligheder. Det gælder eksempelvis i fag som Journalistik, Sjøv og Spændende Mad, Det Lumre Værksted, Tekstilt Design, Dykning, Udesløj m.fl.

Denne mulighed differentierer sig fra andre uddannelsesinformationer ved, at de unge får praksiserfaringer – 'hands on'. Dertil kommer, at de i undervisningen har mulighed for at tale uddannelse med personer, de kender rigtig godt, nemlig en fritids- og ungdomsskolemedarbejder i samspil med de øvrige kammerater, der deltagere.

Alle vores undervisningstilbud giver således områdetets unge muligheder for at styrke sig rent fagligt uden for folkeskolernes og ungdomsuddannelsernes normale undervisningstid. Vi prioriterer derfor at ramme så mange unge som muligt med vores tilbud, hvilket underbygges af, at vi i UNGi12 til ungdomsskoleundervisningen i skoleåret 2009/2010 havde et rekordstort antal tilmeldte. Det samme gør sig gældende for den igangværende sæson.

Det langsigtede mål med projektet 'Uddannelse til alle i 12' er, at det ekstra faglige input fra ungdomsskoleundervisningen skal være medvirkende til, at endnu flere unge i fremtiden vil kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

TRANSPORT TIL UDDANNELSE

Når vi arbejder med unge og unges uddannelse, finder vi det væsentligt, at medtænke de socioøkonomiske forhold, der udgør grundlæggende vilkår for de unges liv, som faktorer i vores tilrettelæggelse af tiltag og aktiviteter.

I samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning, (UU), og folkeskolerne sørger UNGi12 for, at unge har mulighed for, at blive transporteret med bus til UU's

og ungdomsuddannelsernes informationsarrangementer sammen med en ungdomsskolemedarbejder. Netop i kraft af, at området har forældre som har vanskeligt ved at få mindre søskende passet, skæve arbejdstider og generelt manglende viden om, hvad informationsarrangementerne går ud på, er der et behov for, at UNGi12 målrettet hjælper denne gruppe unge til at deltage i disse uddannelsesarrangementer.

DETTE BASALE, MEN RET AFGØRENDE TILTAG, TAGER SIG HELT KONKRET SÅDAN UD:

- Vi henvender os konkret til de unge, der normalt ikke deltager i disse arrangementer og fortæller om det.
- Vi hjælper de unge med at tilmelde sig uddannelsesarrangementet.
- Vi samles i ungdomsskolen med fælles afgang i ungdomsskolens bus, så de unge og ungdomsskolemedarbejdere følges af sted.
- Vi får talt om tingene og afklaret spørgsmål ved selve arrangementet og på vej hjem.

Hermed understøtter vi de unge i at træffe deres valg af ungdomsuddannelse på et mere sikkert grundlag.

I forhold til disse initiativer er UU løbende inddraget i forhold til arrangementet, tilmeldinger, målgruppe osv.

UNGEMILJØET 12'RN – ET FORDYBELSES- OG SAMLINGSSTED

Som et resultat af ungeinddragelsesprojektet 'Mellem Verdener', kunne vi i foråret 2010 indvi et nyt ungemiljø i kælderen på Gammelgårdsskolen – '12'rn' – hvor de unge fra området fik mulighed for at tilbringe pauser, eftermiddage og aftener. Lokalerne er indrettet således, at de også kan bruges i folkeskolens undervisning og i forlængelse heraf. Flere af skolens elever bruger lokalerne til at forberede fremlæggelser og afslutte gruppearbejde. Samtidig er det et sted, hvor de unge kan tilbringe tiden mellem almindelig folkeskoleundervisning og undervisning i ungdomsskole-

regi. Det fungerer ydermere som et være – og lærested, hvor det er muligt for de unge at bevare fællesskaber og finde ro til fordybelse.

I forhold til det at arbejde med unges overgange til uddannelsessystemet er en af hovedpointerne for 12'rn, at det at skabe en rettet og sti til en uddannelse ikke blot handler om at iværksætte faglige tiltag. Når de unge indgår i vitaliserende miljøer med deres kammerater og kompetente medarbejdere, så er dette med til at skabe et fundament og trivselsmiljø for dem, hvor de kan lære sig selv bedre at kende og øve sig i at foretage kvalificerede valg – kompetencer der er svære at måle og veje betydningen af, men som er yderst relevante, når man skal vælge uddannelse.

LÆRERSAMARBEJDE PÅ TVÆRS - UNGDOMSSKOLEN SOM BINDELED MELLEM GRUNDSKOLE OG UNGDOMSUDDANNELSER

UNGi12 har seks læreruddannede fritids- og ungdomsskolemedarbejdere med i projektet 'Ungdomsskolen som bindeled mellem grundskole og ungdomsuddannelser' under 'Lærersamarbejde på tværs'. Projektet indgår således som en del af 'Uddannelse til alle i 12' i UNGi12.

Der er afsat en pulje på 20 timer pr. lærer, som skolerne, der stiller lærerne til rådighed, tildeles fra en kommunal pulje. 'Lærersamarbejde på tværs' er et forum for samarbejde mellem folkeskolelærere og lærere fra ungdomsuddannelserne (erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser), som nu også ungdomsskolen er involveret i. Formålet med samarbejdet er at idé- og erfaringsudveksle omkring muligheder for at etablere tværgående aktiviteter og undervisning i ungdomsskoleregion for unge fra 8. klassetrin til 3.g med henblik på at lette overgangen mellem grundskolen og de gymnasiale uddannelser samt at være med til at mindske frafaldet fra de gymnasiale uddannelser. Omdrejningspunktet er spørgsmålet om, hvordan etableringen af de udviklede initiativer naturligt ville kunne foregå i ungdomsskoleregion, hvor vi i forvejen i UNGi12 i en længere periode med stor succes har udbudt fag, der har til formål at hjælpe unge til at få en ungdomsuddannelse. Både eksisterende og fremtidige aktiviteter iværksættes i et nært samarbejde mel-

lem UU-vejledere, de enkelte uddannelsesinstitutioner og ungdomsskolen.

I projektets første leveår er der fokus på unge på gymnasiale uddannelser, men det er tanken, at projektet over de næste år skal sprede sig til at omfatte alle ungdomsuddannelserne.

SOM CENTRALE PARAMETRE I OVENNÆVNTE IDÉ- OG ERFARINGSUD- VEKSLING INDGÅR OGSÅ FØLGENDE FORUDSÆTNINGER:

- Hvilke behov har de unge på ungdomsuddannelserne for undervisning?
- Hvordan kan vi integrere projektanken ved ungdomsuddannelsernes gymnasie-lærere?

I FORBINDELSE MED PROJEKTET HAR VI TILLIGE PÅ NUVÆRENDE TIDSPUNKT IVÆRKSAT FØLGENDE TILTAG:

- Præsentation af konceptet på lærermøder på lokale gymnasier
- Introduktion til ungdomsskoleundervisning for elever på gymnasier
- Undervisningsbesøg med folkeskoleelever på gymnasier
- Ungdomsskolematematikhold på Århus Statsgymnasium
- Etablering af 'overgangshold' hvor kommende gymnasieelever på ugentlig basis undervises henover overgangen fra grundskole til gymnasiet. Undervisningen foregår både på de respektive ungdomsskoleafdelinger og på gymnasiet og har både et fagligt og socialt sigte.

Bilag: 'Invitation til lærersamarbejde.doc'

NØGLEN TIL SUCCES ER AMBASSADØRER MED EJERSKAB

I det foregående er beskrevet en række iværksatte initiativer i UNGi12, som har til hensigt at hjælpe de unge i deres overgang mellem grundskole og ungdomsuddan-nelse. Fælles for disse initiativer er, at der er en række forhold og forudsætninger, som man skal tage hensyn til, når man forsøger at etablere tilsvarende tiltag.

Det er af særlig stor betydning, at vi som ungdomsskoledel har skabt et godt og nært samarbejde med uddannelsesinstitutionen (folkeskole eller ungdomsuddan-nelse). Her er det hensigtsmæssigt at etablere et tillidsforhold til nøglepersoner blandt institutionernes ledelse og lærere. Disse nøglepersoner kommer derefter til at fungere som 'ambassadører med ejerskab' til de iværksatte initiativer - og ikke mindst de unge. Ligeledes kan man ved hjælp af disse nøglepersoner skabe sig overblik over, hvem blandt institutionens ansatte, det kunne være hensigtsmæssigt at ansætte til at varetage undervisningen på de hold, der startes op. Det er helt afgørende, at de undervisere, der ansættes, udover de fornødne faglige kvalifikationer også har et personligt engagement og en tiltrækningskraft i forhold til de unge.

Et ligeså betydningsfuldt parameter er dertil, at man sammen med institutionens nøglepersoner er i stand til at afkode de unges behov og ønsker. Denne afkodning kan gennemføres på mange forskellige måder. I UNGi12 besøger vi eksempelvis alle klasser på ugentlig basis og spørger de unge direkte. Det er tvingende nødven-digt, at de unge bliver involveret og lyttet til. Det er især vigtigt, idet vi også spot-ter nøglepersoner blandt de unge, som i lighed med ovennævnte nøglepersoner i lærer- og ledelsessammenhæng, kan være med til at agere 'ambassadører' for de iværksatte undervisningstiltag. Disse unge kommer til at optræde som rollemodel-ler, der har en tiltrækningskraft på andre unge.

Som det fremgår, er det således ikke muligt at skitsere en konkret metode til et fikst og færdigt koncept for etableringen af undervisningstiltag og ungekontakt i unges overgang til ungdomsuddannelserne. Ovenstående er derfor snarere en vi-deregivelse af erfaringer og idéer til inspiration for andre. Man skal endvidere være opmærksom på, at der er markant forskel på, om man iværksætter tiltag for unge i folkeskolen eller på de forskellige ungdomsuddannelser.

Det gode råd må derfor være, at man skal være god til at 'afkode' den enkelte ud-dannelsesinstitution og dens medarbejdere og elever.

Forstå nu min overgang!

Overgange markerer en eller anden form for ændring i unges liv og medfører ofte konsekvenser og pædagogiske udfordringer. Men hvad forstår vi egentlig ved en overgang? Betragter man overgange som et sammentræf af sociale begivenheder og nøglepersoner, handler den pædagogiske målsætning om at være i stand til at udpege de forskellige faktorer, indsatsområder og nøglepersoner, som har betydning i de unges liv. Herudfra kan vi arbejde med overgange på en nuanceret og mere aktuel måde.

Af Anne-Lene Sand, cand.pæd.ant. projektmedarbejder Ungdomspædagogisk Udviklingsindsats i FU-regi, Børn og Unge, Aarhus Kommune.

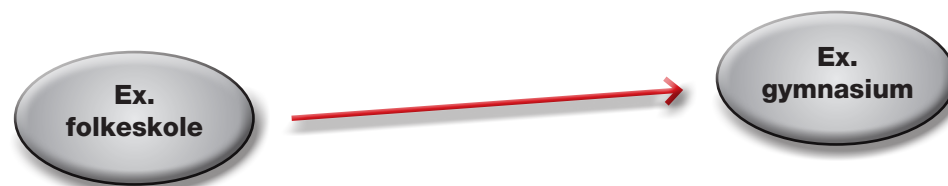
Ungdomslivet af i dag er præget af stor kompleksitet: forskellige aktiviteter, miljøer, fagpersoner, målsætninger, valg og kammeratskaber. Så spørger vi de unge, om hvad det lige netop var, der gjorde, at han eller hendes periode med en overgang fra et ungdomsmiljø til et andet var god, stimulerende og udfordrende, er der sikkert ikke et entydigt svar – men mange forskellige fortællinger, interesser, personer og møder mellem mennesker har haft en betydning i den enkelte unges proces.

Mange pædagoger, lærere og politikere taler om at skabe 'glidende overgange' – også i projektet her! For at denne hensigt ikke bliver en pædagogisk floskel i arbejdet med unges overgange, kan én måde at arbejde nuanceret med det være ved at skabe sammenhæng og stabilitet mellem nøglepersoner og sociale begivenheder.

Det 'glidende' skal således bestå af gennemsigtighed i form af tydelige voksne og trygge ungemiljøer. En vigtig pointe er, at de unge ganske sikkert har en anden vinkel på, hvilke sociale begivenheder og personer der er centrale for dem - og derfor er de unges egen vinkel et uomgængeligt perspektiv, hvis vi skal forstå, hvad der er på spil i deres overgange, og hvis vi skal kunne arbejde med dem på kvalificeret vis.

OVERGANGEN HAR BÅDE RET OG VRANG

Overgange er ofte blevet betragtet som lineære og fremadrettede processer, hvor en person bevæger sig fra en fase til en anden - som eksempelvis overgangen fra barn til ung og fra folkeskole til ungdomsuddannelse.

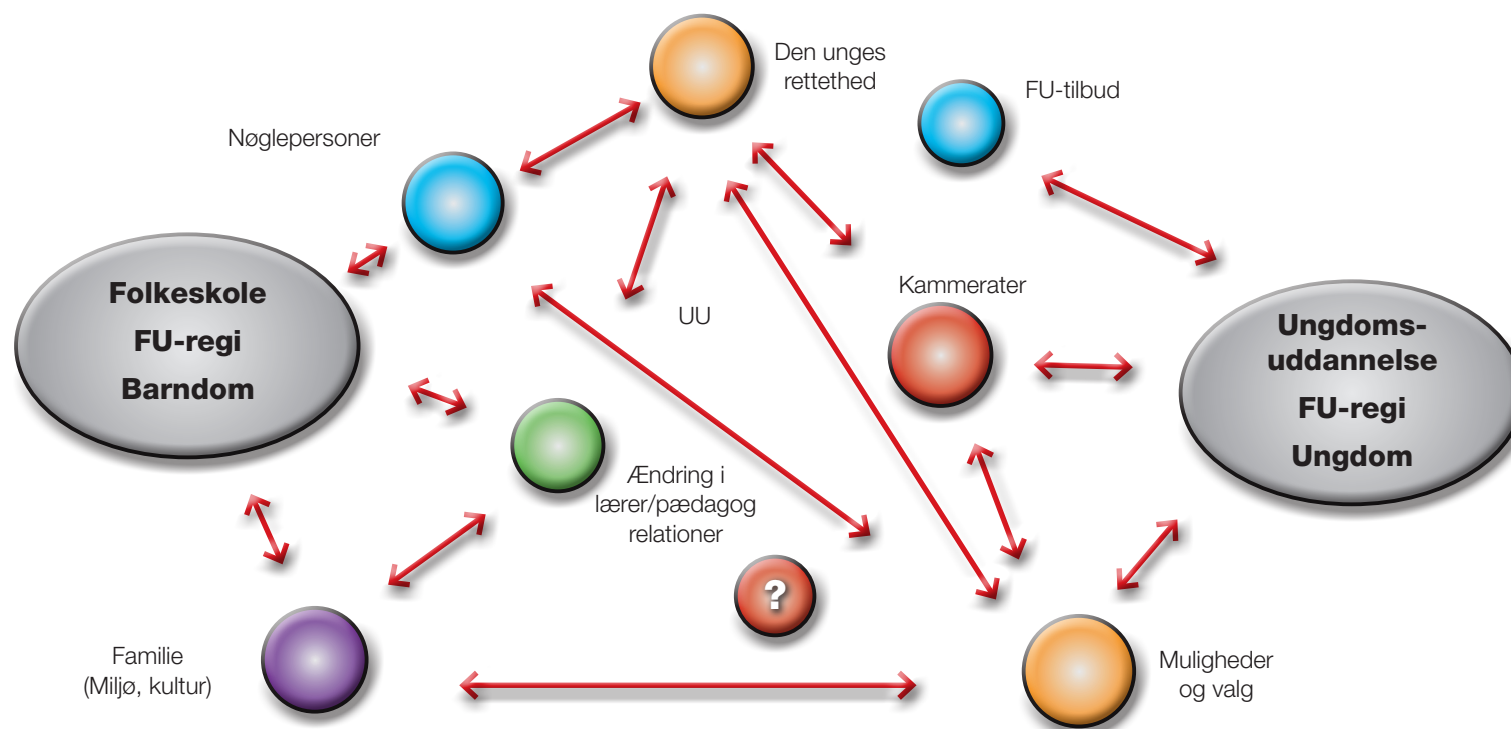

Ved en sådan en forståelse ser man ikke de problematikker, udfordringer, værdier og rettetheder, som er med til at tegne de unges liv. I en mere nutidig tilgang kan man se overgange som et sammentræf af sociale begivenheder og nøglepersoner. I dette perspektiv er den pædagogiske målsætning at kunne udpege de forskellige faktorer, værdier og nøglepersoner, som er udslagsgivende for de unges liv, med henblik på at lokalisere potentielle indsatsområder.

'De to første uger, havde jeg faktisk ret svært ved at gå her. Det sværeste var nok, at jeg skulle starte forfra med mine venner. For nu havde jeg været i en folkeskoleklasse i 10 år, så jeg var blevet meget knyttet til dem. Nu skulle jeg starte forfra og den de åbenhed... jeg tror nok, jeg er lidt indadvendt. Men det kommer nok med tiden, jeg synes i hvert fald, at jeg snakker mere og mere med folk. Det var det, jeg var mest bange for, at der vil komme klikker, og at jeg vil blive holdt udenfor. Det med undervisningen - det var ikke problemet, det var det sociale, jeg var mest bange for.'

*Gymnasieelev**

**EN OVERGANG FORSTÅET SOM ET SAMMENTRÆF AF SOCIALE
BEGIVENHEDER OG NØGLEPERSONER KAN SE SÅDAN UD:**

Ved at se unges overgange ud fra deres fulde kompleksitet bliver det tydeligt, at der er forskellige og overlappende faktorer, der påvirker et overgangsforløb. I arbejdet med unges overgange handler det om at synliggøre alle de områder, aktiviteter, fagpersoner, udfordringer, de unges rettetheder m.v., som påvirker de unges liv i den aktuelle periode; i positiv såvel som negativ forstand. Dermed er der ydre aspekter som folkeskole, fritids- og ungdomsskoleledelsen, nøglepersoner, ydre valg mv., der påvirker den unge og den unges liv, samtidig med at indadrettede processer skal medtænkes. Eksempelvis det at skulle lære at være ung (i modsætning til at være barn), lære at være klubmedlem, omstille sig til at være gymnasieelev – processer som relaterer sig den enkelte unges udviklingssted og sociale kompetencer.

De indadrettede og udadrettede perspektiver kan derfor være brugbare briller at betragte en overgang med.

En overgang er ikke blot fremadrettet. Når unge påbegynder en ungdomsuddannelse oplever de, at mange personer, rutiner og kontekster skifter, og derfor forekommer deres overgang brat og bliver en stor omvæltning i deres liv. Nogle unge giver udtryk for, at de har det fint med de nye livsomstændigheder, hvor andre unge netop har behov for at bevare forbindelserne til tidligere nøglepersoner, steder og interesser. Her kan den lokale klub, den enkelte fritids- og ungdomsskolemedarbejder, ungemiljøet og tidligere interesser have en væsentlig rolle i forhold til at skabe

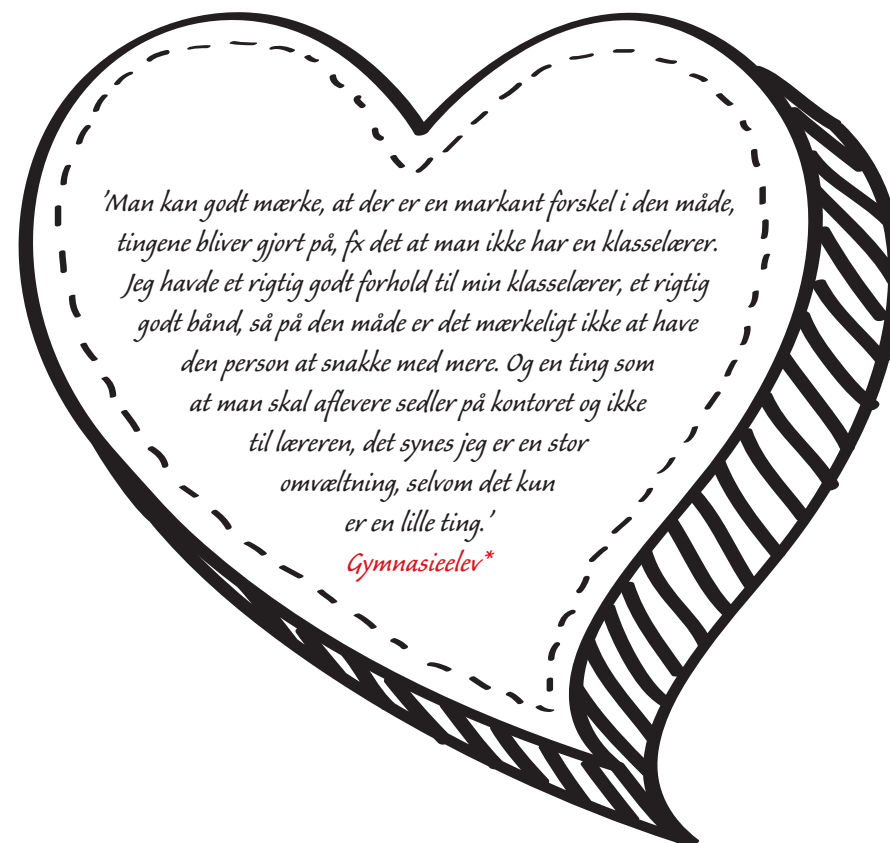
stabilitet, genkendelighed og tryghed i de unges overgange. Alt skal ikke ende, fordi man påbegynder endnu et kapitel i sit liv. I dette perspektiv er overgange ikke blot fremadrettede, men også bagudrettede.

KOM AN, BUKSEVAND!

Når unge udvikler sig i takt med en overgang, er fritids- og ungdomsskoleindsatsen et øvelokale, hvor de unge kan øve sig, tage valg, tage forkerte valg og være et stabilt sted. Eksempelvis når man er kommet til, at man på sidste skoledag i folkeskolen skal kaste rå mængder af frosne tysklands-karameller – og på sin vis markere en slutning på det at være barn. Ydermere er fritids- og ungdomsskoleindsatsen et sted, der er med til at skabe sammenhæng, når den obligatoriske omgang buksevand kommer på første gymnasiale skoledag eller første dag, hvor arbejdshandskerne trækkes på som lærling. Her kan de rette fritids- og ungdomsskoletiltag være med til at skabe sammenhæng, tryghed og forbindelse mellem store begivenheder i de unges liv.

Når vi som medarbejdere tænker og taler om unges overgange, skal der være mulighed for at inddrage samtlige faktorer, der er med til at konstruere den unges overgang, dens retning og udfald. Derfor må vi gøre brug af en overgangsforståelse, der er givet et pædagogisk mulighedsrum, hvor man kan arbejde med overgange på alternative måder. Det er særligt aktuelt at skabe en fælles forståelsesramme blandt pædagoger, lærere, fritids- og ungdomsskolemedarbejdere og undervisere på ungdomsuddannelserne, da der arbejdes med fagpersoner på tværs af unges liv herunder skoler, ungdomsskoler, Ungdommens Uddannelsesvejledningen, forældre og ikke mindst de unge selv.

Dette metodehæfte udmærker sig som eksempel på, hvordan man kan udfordre tanken, og arbejde med og omkring centrale overgange i unges liv.

*Fra undersøgelsen 'Gymnasieelev – er det bare noget man er?' (Anne-Lene Sand, 2010)

06 Skal vi danse? Afsluttende ledelsesbetragtninger

Af Jette Dahl, Fritids- og Ungdomsskoleleder, UNGi12

Det er fritids- og ungdomsskoletilbuddets opgave at vise vores potentielle brugere, hvad de kan møde hos os. Og altså ikke de unge og deres forældres egen opgave at skulle søge efter, hvori tilbuddet består. Temadagene i henholdsvis 4. og 8. klasse i projektet **Adgang til Årgange** er valgt som strategiske indgange fra fritids- og ungdomsskoletilbuddets side i elevernes skolehverdag. De repræsenterer hver især to, for os, afgørende tidspunkter i forhold til at sikre elevernes kendskab til vores fritidstilbud: For 4. klasses vedkommende er det vores intention at møde eleverne og deres lærere, inden de får mulighed for at deltage i vores tilbud – Og begge parter får også mulighed for at møde os. I forhold til 8. klasserne er det hensigten at møde de unge der, hvor de står foran to nye tilbud: ungdomsklub og ungdomsskoleundervisning.

Det er vores måde at få 'et snit' på hele årgange på skolerne i vores område. Vi bruger dette kendskab til årgangene til at kunne differentiere tilbuddene og variere dem i forhold til den konkrete årgang og de konkrete behov, vi kommer på sporet af. Det har i første omgang fra en ledelsesbetragtning været en udfordring at få skolerne med på vigtigheden af, at *alle* potentielle skoler og klasser på årgangene er med i projektet *hver gang*, hvilket heldigvis er lykkedes. Det er vi meget glade for. Det er nemlig fra vores position betragtet en forudsætning for, at vi i samspil med lærerne kan tegne et helt billede af de konkrete årgange, der er i fokus. Hvordan er samspillet på årgangen? Hvad kendetegner den? Er der særlige forhold, vi skal tage højde for? Særlige interesser? Særlige udfordringer? Alt sammen som grundlag for at indrette vores tilbud og ydelser såvel i fritids- og ungdomsklub som i ungdomsskoleaktiviteterne, så det modsvarer børnene og de unges behov. Et øvrigt væsentligt ledesperspektiv at fremhæve er nødvendigheden af, at hele organisationen støtter op om projektet. Når nogle medarbejdere så at sige 'går fra' for at arbejde på

et særskilt projekt, må andre medarbejdere selvsagt trække et større læs.

TYDELIGE OVERGANGE

Det har vist sig, at de nye 5. klasser efter temadagene generelt er blevet nysgerrige på, hvad fritidstilbuddet er. Den væsentlige knap, vi gerne vil trykke på, handler om at tydeliggøre overgange for eleverne fra én sammenhæng til en anden, én institution til en anden, én matrikel til en anden, så nogle børn og unge vil vælge til – og andre vælge fra. Pointen er, at valget træffes på et bevidst og oplyst grundlag. De skal vide, hvad de vælger fra. Nogle vil vælge klubtilbud året igennem. Andre vil vælge 'eksamensboost' i et prøvfag i folkeskolen i foråret. Nogle et fagfagligt længere undervisningsforløb, eller en pariseretur med fokus på sprog og kultur. Andre vælger ikke noget... Perspektivet i det længere løb er at kunne nå dertil, hvor også forældre ville være bevidste om, hvad de vælger både til og fra.

TAK FOR DANSEN

Projekterne kan bibringe os en indsigt, som supplerer det billede, vi får af børnene og de unge i vores hverdag i fritidstilbuddet. At have en hel temadag i skolen giver os mulighed for at se børnene og de unge i andre rammer og sammenhænge. Gennem samarbejdet med lærerne får vi input til inspiration for de konkrete aktiviteter på selve dagen, vi vælger ud. Vi betragter det som en styrke, at der er flere fagligheder og ressourcer inde omkring projektet end de daglige medarbejdere.

Vi har erfaret, at dette projekt har bidraget til at skabe både samarbejdsrelationer på tværs af skole og fritidstilbud og igangsat arbejdet med at skabe relationer til eleverne som deres afsæt for at finde hen til klubben, fritidsundervisningen m.v. Ved at gå tæt på skolen som samarbejdspartner – ja, gå helt ind i dens undervisning og byde op til dans, har vi fået mulighed for at se vores arbejde i en større sammenhæng. En helhed af årgange og overgange i skole og fritidsdel.

07 Kontaktinfo & medvirkende

Anja Madsen Kvols

Lærer og cand.pæd. i generel pædagogik
Adjunkt ved Læreruddannelsen i Silkeborg, VIA UC
Mobil: 5190 7434
Mail: amkv@viauc.dk

Anne-Lene Sand

Cand.pæd i pædagogisk antropologi
Projektmedarbejder på ungdomspædagogisk udviklingsindsats i FUregi
Mobil: 2249 2253
Mail: annelenesand@gmail.com

Casper Husted

Afdelingsleder 12'rn, UNGi12
Mobil: 4029 3041
Mail: cash@aarhus.dk

Jakob Bruun Andersen

Pædagog og souschef i Fritidsklubben Brabrand, UNGi12
Mobil: 5118 1951
Mail: jban@aarhus.dk

Jette Dahl Nielsen

FU-leder UNGi12
Mobil: 5157 5757
Mail: dahl@aarhus.dk

Marlene Lind

Mellemlider UNGi12 og tovholder for temadagene i 2010
Mobil: 5157 5720
Mail: marli@aarhus.dk

Niels Rønde

Lærer og afdelingsleder Sødalskolen, Brabrand;
ungdomsskolekoordinator UNGi12
Mobil: 5157 5719
Mail: niro@aarhus.dk

Pernille Holm Andersen

Fotograf
Mobil: 2087 4237
Mail: pernille@madebygirls.dk
Web: www.madebygirls.dk

Peter Lilleheden

Lærer og cand.pæd. i pædagogisk antropologi
Konsulent på ungdomspædagogisk udviklingsindsats i FUregi
Tidligere projektleder på 'Mellem Verdener'
Mobil: 2920 8866
Mail: pli@aarhus.dk

SMG instruktører v. SSP konsulent Annie Beck

Mobil: 2920 8492
Mail: abec@aarhus.dk

Henrik Krogh

Konsulent (Klods-Hans for viderekomne)
Web: www.klods-hans.com

UNGi12

Mobil: 2920 8008
Mail: ungi12@mbu.aarhus.dk

Medvirkende i Adgang til Årgange temadagene

Eleverne på 4. og 8. klassetrin på Åby skole, Gammelgårdsskolen, Sødalskolen, Engdalskolen og Næshøjskolen i område 12, Århus

Medarbejdere og ledere fra UNGi12

Maybritt Lindemark, Lena Aare, Kim Hermansen, Dennis G. Jensen, Henrik Andresen, Anja Maria Jensen, Jakob Bruun Andersen, Marianne Ø. Nielsen, Anny Lisbeth Jørgensen, Christian Kamp, Ahmad Sheta, Claus Rasmussen, Helle Lund Dragos, Jenny Milters, Casper Husted, Thomas Mogensbæk, Tine Bergmann Larsen, Anne Dorthe Damsgaard, Claus Svendsen, Gunhild Gaarde Schmidt, Arnela Muminovic, Niels Rønde, Marlene Lind, Maria Manuela Bock

Gennemgående projektgruppe for 4. klasse

Maria Manuela Bock, Jakob Bruun Andersen, Marlene Lind

Gennemgående projektgruppe for 8. klasse

Niels Rønde, Maria Manuela Bock, Casper Husted, Marlene Lind

SMG instruktører

Jesper Holst, Heidi Ritto, Antonio Silva Dias

Foto og fotolayout

Pernille Holm Andersen

Folkeskolelærere

4. og 8. classes årgangsteams på Åby skole, Gammelgårdsskolen, Sødalskolen, Engdalskolen og Næshøjskolen i område 12, Århus

08 CD

CD
PLACERES
HER

Du står med et arbejdshæfte i hånden. Gør materialet til dit eget!

